

Naliliinissamut paasissutissanik pissarsiniarluni misissuineq

Meeqqanik kinguaassiuutitigut
innarliineq pillugu innuttaasut
isumaat ilisimasaallu

NAALISAGAQ

Aaqqissuussamik misissuineq 2012-imilu oqarasuaatikkut
apersuinermit paasissutissat tunngavigalugit suliarineqartoq

Suliarinnittoq
Cecilia Petrine Pedersen

Suliakkiisoq
Peqatigiiffik Meeqqat Inuunerissut / Bedre Børneliv
Januar 2014

**Kuseriarnerup Siaruarneratut
– misissuineq meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu innuttaasut isumaat ilisimasaallu**

Naqiterisitsisoq
Meeqqat Inuunerissut / Bedre Børneliv, Postboks 1631, 3900 Nuuk
www.mibb.gl · mibb@mibb.gl

Suliarinnittut
Center for Sundhedsforskning i Grønland,
Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet
Cecilia Petrine Pedersen, Camilla Gohr, Ingelise Olsen

Copyright © Meeqqat Inuunerissut / Bedre Børneliv amma Statens Institut for Folkesundhed

Assiliartaliussanik issuaanernillu tigulaarineq, suminngaanneersuuneri ersarissumik nalunaarsimappata akuerineqar-sinnaavoq. Allaasersiat, saqqummersitamik matuminnga eqqartuisut, nalunaarutiginnittut, issuaaviginnittut imal. innersuussisut, piginnittussaaitaasumut nassiunneqassapput til Meeqqat Inuunerissut / Bedre Børneliv og Statens Institut for Folkesundhed.

Nutserisut: Maybritt Lyng
Ilusilersuisoq: Toorneq
Assit: Saqqaa: MIBB, qupp. 2: Helle Nørgaard
Nuuk, februar 2014
Elektronisk ISBN: 997238

Meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu innuttaasut isumaat ilisimasaallu pillugit misissuisitsineq	3
Aaqqissuussamik misissuineq	4
Pilersaarusionera misissueriaaserlu	4
Pingaarnersiulluni inerniliinerit	4
Oqarasuaatikkut apersuilluni misissuisitsineq	6
Pilersaarusioneqarnera misissueriaaserlu	6
Paasisat pingaarnarit	6
Pingaarnersiulluni inerniliinerit	10

Meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu innuttaasut isumaat ilisimasaallu pillugit misissuisitsineq

Misissuinermit meeqqat kinguaassiuutitigut innarligaasut pillugit innuttaasut ilisimasaat, isumaat iliuuseqarnissamullu piareersimassusaat ersersinneqarput. Misissuinerit taamaaqataat pillugit innuttaasut nalinginnaat akornanni, Kalaallit Nunaanni allamiluunniit, sammisamut tamatumunnga tunngasunik ersersitsisumik saqqummersitaqanngilaq. Kalaallit Nunaanni meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu innuttaasut isumaat ilisimasaallu pillugit misissuisitsinerup immikkoortuini marlunni paasisat, nalunaarusiami tunngavigineqarput. Misissuisitsineq ukiuni pingasuni Kuseriarnerup Siaruaanneratut qulequtsiullugu, meeqqat kinguaassiuutitigut innarligaasarnertat pillugu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit ilisimasaasa qaffassarnissaat, kiisalu meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarnermut tunngatillugu isummat ersarinnerulersinnissaat pingaarnertut siunertaralugit iliuuseqarneq sioqqullugu, 2011-ip ukiaaniit 2012-ip ukiaata tungaanut ingerlanneqarpoq. Misissuisitsineq siulleq aaqquissuussamik misissuinikkut, ilinniagalinnik inunnillu nalinginnarnik kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu ammasumik apersuinermit tunngaveqarpoq. Misissuisitsinerup immikkoortuisa aappaat nuna tamakkerlugu oqarasuaatikkut apersuilluni aaqquissuussamik misissuisitsinermit paasisanik tunngaveqarpoq. Misissuisitsinermit immikkoortut marluk taakku kuseriarnerup siaruaanneratut qulequtsiullugu suliniuteqartinnermut atatillugu naliliinissami paasissutissiisuupput.

Misissuisitsineq Peqatigiiffik Meeqqat Inuunerissut / Bedre Børneliv-imit suliaqissusaq Kalaallit Nunaanni Peqqissutsimik Ilisimatusarfik, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet-imit suliarineqarpoq.

Peqataasunut qujassut ilinniakkallu tunngavigalugit siunersioqatigiinneq

Inuppassuit peqataasimangikkaluarpata misissuisitsineq ingerlanneqarsinnaasimangikkaluarpoq. Siullermik aaqquissuussamik misissuinermit paasissutissiisut ilinniagaqassutsiminnik, inuttut misilittakkaminnik eqqarsaatersuutiminnillu tunniussinissamut piffissaqarfiginnissimasut kiisalu oqarasuaatikkut apersuilluni misissuisitsinermit peqataasut tamaasa qamannga pisumik qutsavigerusuppagut. Taamatuttaaq aaqquissuussamik misissuineq sioqqullugu ilinniagaqassutsiminnik tunuliaqutaqarlutik oqaloqatiginissatsinnut piffissaminnik tunisut annertuumik qutsavissaapput. Oqarasuaatikkut apersuinermit atatillugu immersugassami apeqqutinik ineriartortitsinermit ilinniakkaminnik tunuliaqutaqarlutik pingitsoorsinnaangisatsinnik siunersioqatigut qutsavigerusuppaguttaq. Naggataagut minnerunngitsumilli oqarasuaatikkut apersuisut pimoorsullutik paasissutissanik katersinermit iliuuseqarnerat pillugu, assut qutsavigaagut.

Pilersaarusiorneqarnera misissueriaaserlu

Nunap immikkoortuini siammasissuseq eqqarsaatigalugu, kiisalu illoqarfinnit nunaqarfinnillu peqataatitaqarnissaq anguniarlugu, Kalaallit Nunaanni sumiiffinni immikkut toqqakkani pingasuni aaqqissuussamik misissuisitsineq 2011-imi novembarimi decembarimilu ingerlanneqarpoq. Aaqqissuussamik misissuisitsineq inunnik pingaarutilimmik inissisimasunik aqqanilinnik apersuinermik aallarnerneqartoq paasissutissanik katersinissamut aallarniutitut Nuummiunerusoq ingerlanneqarpoq. Apersuinerit taakku pisortat ingerlatsiviinit tamanit paasissutissiisussarsinermik kinguneqarput. Ammasumik apersuinissamut maleruagassiaq tunngavigalugu ilinniagallit 22-it apersorneqarput: inunnik isumaginninnermi siunnersortit marluk, politiit marluk, meeraaqqerisut marluk, meeraaqqerinnermi assistenti, eqqartuussisoq, perorsaasut sisamat (taakkunanga pisortat marluk), perorsaanerimi ikiorti, inuit qanimut tikillugit sullissisoq, tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalik, pinaveersaartitsinermi siunnersorti, pinerluttunik isumaginnittoqarfimmi siunnersorti, palasi, ilinniartitsisoq, ilinniarnertuunngorniarfimmi ilinniarneq pillugu ilitersuisoq, atuarfiup pisortaata tullia oqaloqatiginnittartorlu (ilinniartitsisoq).

Ilisimasallit imminnut attaveqatigiiat amerliartortarnerat, apersugassat attaveqarfini piunassuseqarneq tutsuiginassuserlu iluaqutsiullugit, ikinngutit suleqatilluunniit akornanni inuinnarnik pissarsiniartoqarpoq. Inuinnarnik katillugit 19-inik apersuinerit ammasut illoqarfinnit nunaqarfinnillu peqataaffigineqartut ingerlanneqarput. Paasissutissiisut ilinniagaqassutsikkut, suliffeqarnikkut aappaqarnikkut, suaassutsikkut qassinillu ukioqarnikkut tunuliaqutaat assigiinneqaat. Taamaattorli inuusuttuaqqanik (18-niit 24-inut ukiulinnik) peqataasoqanngilaq, peqataasussanik pissarsiniarnermi periuseq suliffeqarfinnik qitiutitsisoq soraarummeernerullu nalerornera, inuusuttuaqqanik pissarsiniarnerup ajornakusoorneranut patsisaapput.

Misissueqqissaarneq misissuisitsineq aallartinneqarmat aallartippoq paasissutissanillu katersineq ilanngullugu ingerlanneqarluni. Misissueqqissaarnermut paasissutissiisumeereerinnermi maluginiaqqaakkanik suliaqarneq ilaavoq apersuisullu pingasuusut tamarmik peqataaffigisartagaannik ataatsimeeqattaartoqartarluni. Paasissutissanik katersineq naammassimmat misissueqqissaarneq annertusineqarpoq apersuinermilu paasissutissat tamarmik suliarineqarput. Paasisat oqaatsinut pingaarutilinnut isummallu imarisaanut immikkut ilisarnaaserlugit suliarineqarput. Sukumiisumik misissueqqissaarneq, aaqqissuussamik misissuinerinik naalisaanermik, sammisat imminnullu ataqatigiiat saqqummerarfigisaannik pilersitsivoq.

Pingaarnersiulluni inerniliinerit

Innuttaasut meeqqat kinguaassiuutitigut innarligaasarnerat pillugu ilisimasaat isumaallu, kiisalu kikkut ajornartorsiutip annikillisinneqarnissaanut akisussaasuutinneqarnerannik inuit nalinginnaasumik isumaat, isumassarsiniarluni aqqjissuussamik misissuinerup ersersippaa.

Misissuinerup takutippaa:

- Innuttaasut meeqqat kinguaassiuutitigut innarligaasarnerat pillugu atitujaamik ilisimasaqaraluit, kinguaassiuutitigut innarliisarnerup suunerata paasinissaa pisariaqartinneqartoq. Innarliinertut oqaatigineqarsinnaasut inersimasut akornanni-, inersimasut meeqqallu akornanni meeraqatigiillu akornanni oqaatsit pissusilersuutillu suut akuerineqarsinnaasut, suullu akuerineqarsinnaanngitsut ersarivinningsut. Tamatuma malitsigisaanik peqqinnartumik atoqatigiittarneq pillugu oqaasertaliisinnaaneq oqallisiginnissinnaanerlu pisariaqartoq.
- Meeqqat pisinnaatitaaffinik, nalunaaruteqartussaataitanermik oqaasertaliilluni meeqqallu kinguaassiuutitigut innarligaasimanerannut ersiutit tigussaasut suut maluginiarneqarnissaat pillugu paasissutissiisoqartariaqartoq.
- Paasissutissiisut meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu ilisimasaat, pinerluutip sakkortussusaanut patsisaasinnaasutullu nassuiaatinut, pingaartumik inuttut pitsaanngitsunik atugaqarnermut inuttullu atukkatigut kingornussanut tunngassuteqartut. Paasissutissiisut innarliisup nammineq ineriartornermi pitsaanngitsunik atugaqarneranut attuumassuteqarsorinerugaat, taamatullu innarliisup innarligaasullu katsorsarneqarnissaat pingaarutilittut isumaqarfigigaat.
- Meeqqat inuunerissuunissaannut akisussaaffiup, meerarlu sumiginnagaappat iliuuseqarnissamut akisussaaffiup tamanit tigummineqarnera. Paasissutissiisut ileqqorissaarneq tunngavigalugu meeqqanut atugassarititaasut pillugit akisussaaffimmik tigusinissamut pisussaaffeqartutut misigisimasut. Ilinniagallili inuinaallu pisut ilisimasamik iliuuseqarfiginissaannut pisariaqartitanik piginnaasaqarnissaat nukissaqarnissaallu, ilinniagallit inuinaallu naatsorsuutigigaat. Pineqaatissiis-sutip sakkukippallaartut avatangiisinit naliliivigineqarneragut, nalunaarutiginnittumut naammattumik tapersersuinnginneq, nunaqarfihillu nukissaqarniarnikkut tapersersorneqarnikkullu immikkut sanngiiffeqarnerat, pisortaqarfinnut akisussaasunut tatiginnigunnaarnermik kinguneqartartoq. Tamatuma malitsigisaanik ass. innuttaasutut kinaassuseq isertorlugu nalunaarutiginnittoqarsinnaaneranik paasissutissinneqarnissamik pisariaqartitsineq malugineqarsinnaasoq.
- Matumani pineqartumut tunngatillugu innuttaasut ilisimasaat ilinniagallit pitsaanerulersinnaasorigaat, tunngaviusumillu ilisimasat annertunerusut kisimik, inuit takusamik tusakkamillu iliuuseqarfiginissaannut tunngavissaasorigaat. Ilinniagallit matumani pineqartut tassaapput periarfissanik minnerunngitsumillu meeqqanik kinguaassiuutitigut innarligaasunik sullissinermi nukissaasuanermik ilisimaarinnittut. Matumani pineqartumut tunngatillugu ilinniagaqartut allallu ilinniakkamik allamik tunuliaqutaqarlutik, toqqaannartumik toqqaannanngikkaluamilluunniit meeqqanik sullissisut, iliuuseqarnissap najukkami pissutsinut, ilisimasanut nukissanullu naapertuutunngorsarnissaanut ilaatinneqarnissaat pingaaruteqartoq. Ilinniagallit toqqaannartumik meeqqanut attaveqartut, meeqqanut kinguaassiuutitigut innarligaasunut sumiginnaanerlu nalinginnaasumik eqqarsaatigalugit unammilligassanut, ilinniagaqassuseq tunngavigalugu qaffasissumik pitsaassusilimmik sullissisinnaanermut piginnaanngorsarnissaat, immikkut pingaaruteqartoq.
- Inuttut aningaasaqarnikkullu nukissanik amigaateqarneq, ilinniakkallu akimorlugit suleqatigiinnerup ajornakusoortuunera, ataatsimoorussat piginnaasallu- pisariaqartitsineq naapertorlugu erseqqissarneqarlutillu nutarterneqarnissaannut pisariaqartitsinermut uppernarsaataasut. Pinaveersaartitsinerup, sulianik ingerlatsinerup ineriartortitsinerullu ingerlanneqarsinnaanissaat nutaanillu ilusinikkiartuaartitsinissaa, ilinniagallit ataasiakkaat soqutiginninnerannik unititsinani piginnaasanik annertusiartuaartitsinissaa, anguniagassatut siunniuttariaqassasoq.
- Nukissanik (annertunerusunik) qitiutitsinermi inuiaqatigiit akornanni inuttut nukissat

malugineqarsinnaasunut naapertuuttuusariaqartut. Meeqqat kinguaasiuutitigut innarlerneqartarnerannut pinaveersartitsinermik soqutiginninnerunissamut piumassuseqarneq piareersimanerlu ersarittoq, iliuusissallu immikkuualuttortaannut assigiinngitsunut taakkulu sorlaninnissaannut pinngitsoorani ilanngunneqartariaqartoq. Suliniummi kuseriarnerup siaruarneratut qulequtsikkami pissarsisut, oqariutuutitik iliuusissanillu siammarterisuusinnaanerata misissuinermi takutinneqartoq.

Pilersaarusionerqarnera misissueriaaserlu

Oqarasuaatikkut apersuilluni misissuisitsineq nuna tamakkerlugu inersimasut akornanni misissuisitsinertut ilusilerneqarpoq. Misissuisitsineq 2012-imi maajip qeqqaniit aggustip naalernerata tungaanut ingerlanneqarpoq. Apersuinerimi immersugassaq atorineqartoq, apersuinissaq sioqqullugu kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu ilinniagalinnik inuinnarnillu apersuinerimik tunngaveqarpoq. Oqarasuaatikkut apersuilluni misissuisitsinerimi innuttaasut ilaat katitigaanikkut assigiinngitsut akornanni, meeqqat kinguaassiuutitigut innarlerneqartarnerat pillugu ilisimasat, isummat iliuseqarnissamullu piareersimaneq pillugit paasissutissanik katersisoqarpoq, misissuinerimi paasissutissat nalunaarsukkanut pioreersunut ilaangillat. Skema immersugassaq atorineqartoq apeqqutinik ineriartortitanik nutaaginnangajannik aaqquissuullugit misissuinerimi paasisat tunngavigalugit pilersitanik, kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu paasissutissanik misissuisitsinernilu allani isumassarsianik imaqarpoq. Skema immersugassaq qallunaatooq ineriartortinneqarpoq ilisimasalinnillu oqaatsit atorineqartut isumaasa oqaatsit taakku marluk atorlugit paasineqarnissat siunertaralugu sulineq qitiutillugu, kalaallisut nutserneqarluni. Paasissutissanik katersinissaq sioqqullugu apeqqutit paasineqarsinnaanerit qulaajarniarlugu piareersaatitit misilinneqarpoq. Sungiusaatigalugu pikkorissaanermisaaq apersuisut peqatigalugit apeqqutit oqaaseqatigiillornerat paasinnittariaaserlu, kalaallisut qallunaatullu suliareqqissaarneqarputtaaq.

Oqarasuaatikkut apersuilluni misissuisitsinerimi peqataasut Naatsorsueqqissaartarfimmi januaariip aallaqqaataani 2012 innuttaasunik nalunaarsuiffimmit nalaatsortumik tigusinikkut kinaassusersineqarput. Inersimasut (18-ileereersimasut) Kalaallit Nunaanni innuttaasut illoqarfimmi nunaqarfimmilu najugallit, nunap immikkoortunit, qassinik ukioqassutsikkut suaassutsikkullu innuttaasunut sinniisunit akissutinik pissarsinialuni, inersimasut 1500 taakku toqqarneqarput. Oqarasuaatikkut apersuilluni misissuisitsineq sioqqullugu peqataasut allakkatigut 2012-imi apriliip qiteqqunnerani nassiuunneqartutitigut paasissutissinneqarput. Peqataanissamat qaaqquneqartut MIBB-ip suliniuteqarnermut atatillugu allaffeqarfianiit misissuisitsinermilu oqarasuaatikkut apersuisunit isumagineqarput.

Misissueqqissaarnerit misissuisitsinerimi peqataanissamat neqeroorfigisanit 1500-nit, apersukkat katillugit 699-it akissuteqartut 47 %-iisa paasissutissiinerannik tunngaveqarput. Misissuisitsinerimi sammeneqartup misigissutsinut attuumassuteqarnera sinniisuusinnaasullu 63 %-it oqarasuaataasa normui paasineqanngitsut eqqarsaatigissagaanni, akissuteqartut amerlassusaat 47 % naammaginarpoq. Peqataasut 560-it oqarasuaataasa normui Tele Greenland A/S-imit ilisimatitsissutaasut akornanni akissuteqartut 68 %-iupput

Apersuinerimi akissutit qarasaasiamut immiussat toqqaannartumik qarasaasiakkut immersuinerimut sullississummiit SurveyXact-miit naatsorsueqqissaarnerimi sullississummut IBM SPSS Statistics version 20.0-imut immiunneqarput. Agguataarnerit tabelini takussutissiat saniatigut, paasissutissat apeqqutit aalajangersimasumik akissat akissutaannik assersuussinikkut misissoqqissaarneqarput, naatsorsueqqissaarnikkullu pingaaruteqassusaat misilittarneqarlutik.

Paasisat pingaarnertit

- Peqataasut pingasuugaangata marluk (69%), meeraanermi kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasunik nalunngisaqarput, arnat angutinit procentialunnik amerlanerullutik.
- Peqataasut ilaat katillugit 25 %-it namminneq kinguaassiuutitigut innarlugaasimapput (arnat 34 %-ii angutillu 15 %-ii):
- Katillugit 20 %-it innarlugaanermi 15-it inorlugit ukioqarput.
- Katillugit 33 %-it innarliisoq unnerluutigineqarnerarpaat, taakkulu affaasa sinnilaartut innarliisoq eqqartuussaanerarpaat.
- 15-iliinissaq sioqqullugu kinguaassiuutitigut innarlugaasimasut katillugit 17 %-iisa, innarliisoq eqqartuussaanerarpaat.

Meeqqat kinguaassiuutitigut innarlugaanernik pasitsaasinerit ilisimanninnerilluunniit pisortanut nalunaarutigineqarsimannngitsut tunngavigalugu kinguaassiuutitigut innarliisarnert amerlassusaat aamma paasineqarsinnaapput.

- Peqataasut katillugit 29 %-ii arnat angutinit amerlanerusut, meeqqamik kinguaassiuutitigut innarlerneqarsimasumik pasitsaassisimapput.
- Misissuinermi peqataasut eqqaamiumik inuunerannut soqutiginninnerisa qanoq annertutiginera, pasitsaassisimasullu amerlassusaat imminnut ataqatigiipput.
- Meeqqap kinguaassiuutitigut innarlīgaanerani pasitsaassisimasut akornanni sisamaagaangata pingasut, pasitsaasinertik allanut oqatigisimavaat.
- Peqataasut pasitsaasinertik pillugu namminneq ikinngutitik, ilaquttatik suleqatitilluunniit oqaluukkajunneruaat, affaallu sinnilaartut pasitsaasinertik pillugu pisortaqarfik oqaluussimavaat.
- Katillugit 15 %-it meeqqamik kinguaassiuutitigut innarlīgaasumik pisortanut nalunaarutiginerartumik ilisimasaqarsimaneraput. Taakku affaasa ilisimasartik allanut oqatigisimavaat. Amerlanerpaat namminneq ikinngutiminnut, ilaquttaminnut suleqatiminnuunniit oqatigisimavaat.
- Kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu allanut oqatiginninnginnermut tunngavilersuutaasut arlaqarput, nalinginnaanerpaarlut tassaavoq innarlīgaasooq eqqarsaatigalugu oqatiginninnginneq. Tamatuma saniatigut innarlīgaasup allanut ingerlatitseqqinnginnissamik kissaatigartumit tatiginnilluni oqatigineqarnera patsisaatinneqarpoq. Innarliinerup qangali pisimanagera innarlīgaasullu maanna inersimasunngorsimanagera nassuiaatit ilagaataaq.

Ajornartorsiut innuttaasunit qanoq pingaaruteqartigisorineqarpa?

- Aaqqissuussamik misissuinerup oqarasuaallu atorlugu apersuinikkut misissuinerup, nalinginnaasumik meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisarneq akiorniarlugu iliuseqarnissamut annertuumik pimoorusserususeqarneq piareersimanagerlu, takutippaa.
- Kinguaassiuutitigut innarliisarneq aaqqissuussamik misissuinermi paasissutissiisut oqarasuaatikkullu apersuilluni misissuinermi peqataasut amerlanersaannit soqutigineqarpoq.
- Kinguaassiuutitigut innarliisarnerup najukkami ajornartorsiutaaneranut sanilliullugu nalinginnaasumik ajornartorsiutaanerutut angutit arnallu nalileraat, oqarasuaatikkut apersuilluni misissuinerup takutippaa. Arnat angutinit sanilliullugit, kinguaassiuutitigut innarliisarneq najukkami ajornartorsiutaasutut nalilerajunneruaat.
- Peqataasut suliffeqanngitsut suliffilinnut sanilliullugit kinguaassiuutitigut innarliisarneq najukkami ajornartorsiutaasutut nalilerajunnginneruaat. Taamatuttaaq innuttaasut nunaqarfimmeersut illoqarfimmeersunut sanilliullugit, kinguaassiuutitigut innarliisarneq najukkami ajornartorsiutaasutut naliliivigigajunnginneruaat.
- Kinguaassiuutitigut innarlīgaasimasumik ilisimasaqarneq ajornartorsiutip annertussusaanik naliliinermi sunnuteqarpoq. Taamaasilluni kinguaassiuutitigut innarliisarnerup nunarput tamakkerlugu, illoqarfisami nunaqarfisamiluunniit ajornartorsiutit isigineqarnera, nammineq kinguaassiuutitigut innarliinermut atatillugu misigisaqarsimaneq ilutigalugu annertusiartorpoq.

Meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu innuttaasut ilisimasaat qanoq annertutigaat?

- Kinguaassiuutitigut innarliisarneq nalunaaruteqarnissamullu pisussaaffeqarneq pillugu innuttaasut ilisimasaasa annertusineqarnissaannik ilinniagallit tikkuussinerat, aaqqissuussamik misissuinerup takutippaa.
- Apersukkalli tamarluinnangajammik, inersimasut tamarmik – ilinniagallillu immikkut – meeqqamik kinguaassiuutitigut innarlīgaasumik pasitsaassigunik, pisortanut nalunaaruteqarnissamik pisussaaffeqarnerat ilisimagaat, oqarasuaatikkulli apersuilluni misissuisitsinermi peqataasut amerlanersaannit nalunaaruteqartussaataaneq pillugu annertunerusumik paasissutissinneqarnissaq kissaataasoq, misissuisitsinerup takutippaa.
- Apersukkat quliugaangata ataatsip sinnilaartup ilinniagallit immikkut pisussaaffeqarnerat ilisimanngilaa imal. taama pisussaaffeqarsorinngilaa.
- Apersukkat pingasuugaangata ataatsip periarfissaasorinngimmagu imal. taama periarfissaqarneq ilisimanngimmagu, kinaassuseq isertuullugu pisortanut nalunaaruteqarsinnaaneq, misissuinermi peqataasunit ilisimaneqarpallaanngilaq. Kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu sissuertuarnissamik paasissutissinissamillu pisariaqartitsineq arlalinnit tikkuarneqarpoq, tamannalu misissuinermi peqataasut pingasuugaangata marluk pallingajallugit, kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu paasititsiniaanermik immikkut misigisaqartitsisumik eqqaasaqarsinnaannginnerannit uppernarsineqarpoq.

- Atoqatigineqarsinnaanermut 15-ileereersimanissaq amerlanernit ilisimaneqarpoq, ikittuinnaat ilisimangilaat, 15-illu inorlugit ukioqarneraasut procentit marluk inorpaat.

Kinguaassiuutitigut innarliisarneq oqaloqatigiissutaasarpa – imal. paquminartinneqarpa?

- Misissuinermit peqataasut katillugit 60 %-it kinguaassiuutitigut innarliisarneq ikinngutinut ilaqtanullu oqaloqatigiissutigisarnarpaat, ikinngutinullu ilaqtanullu tamatuminnga oqaloqatigiissuteqartannginnerartut suli amerlaqaat (40 %).
- Inuusunnernut utoqqaanernullu sanilliullugit akunnattunik ukiullit tamatuminnga oqalliseqannginnerusarput.
- Misissuinermit peqataasut nunaqarfimmi najugalit illoqarfimmi najugalinnut sanilliullugit, kinguaassiuutitigut innarliisarneq ilaqtanut ikinngutinullu oqaluuserinnginneruaat, suliffeqanngitsullu suliffilinnut sanilliullugit pineqartoq oqaluuserinnginneruaat.

Ajornartorsiutip iliuuseqarfiginissaanut akisussaaffik innuttaasunit sumut inissinneqarpa?

- Katillugit 63 %-it meeqqat kinguaassiuutitigut innarlerneqannginnissaanut, angajoqqaat akisussaattippaat.
- Katillugit 39 %-it isumaat naapertorlugu meeqqap kinguaassiuutitigut innarligeaneramik pasitsaassinermi aamma angajoqqaat iliuuseqartussatut akisussaatinneqarput.
- Amerlasuulli akisussaaffiup kikkunni tamaniinneramik isumaqarnerat, apeqqutinut akissutit uppernarsarpaat.
- Akisussaaffiup pisortaarfimmut inunnullu ataatsimoortunut siammarsimaneramik amerlanernit isumaqarfigineqarnera, pasitsaassinermilu iliuuseqarnissap immikkut akisussaaffiginerata inunnik isumaginnittoqarfimmiittariaqarnera, misissuinerup takutippaattaq.

Nunatsinni kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu innuttaasut qanoq isumaqarpat?

- Apersorneqartut 47 %-ii nunatsinni kinguaassiuutitigut innarliisarneq naammattumik pitsaaliorneqartoq isumaqarput, 35 %-illu tamatumunnga akerliullutik.
- Katillugit 77 %-it isumaat naapertorlugu meeraqammit kinguaassiuutitigut innarlerneqarneq inersimasumit innarlerneqarnertulli ajortigisutut isigisariaqarpoq.
- Qeerleraannerup angutinut sanilliullugit arnanit amerlanerusunit killigitittakkanik qaangiinertut isumaqarfigineqarnerata nalinginnaasuunera misissuisitsinermit paasineqarpoq. Taama isummerneq meeqqanik inuusuttunillu sullissit namminerlu kinguaassiuutitigut innarliinermik ilisimasaqartut akornanni ersarinneruvoq.

Meeqqat kinguaassiuutitigut innarligeasarnerannut tunngatillugu innuttaasut pisortanut qanoq tatiginnitsigaat?

- Katillugit 95 %-it meeqqap ilaqtariillu ikiorneqarnissaanut pisortat peqataasinnaanerannik oqarnermut isumaqataapput.
- Katillugit 93 %-it kinguaassiuutitigut innarliisoqarneramik pasitsaassinermi, inunnik isumaginnittoqarfimmut nalunaarnerup iluaqutaanera tatigaat.

Meeqqat kinguaassiuutitigut innarligeanerannik pasitsaassinermi, inuit iliuuseqarnerannut iliuuseqannginnerannulluunniit suut patsisaappat?

- Apersorneqartut katillugit 95 %-it meeqqap kinguaassiuutitigut innarligeaneramik pasitsaassinermi, iliuuseqarniarlutik oqarput.
- Apersukkat 20 %-it sinnilaartut, arnat angutinik amerlanerusut, kinguaassiuutitigut innarliisoqarneramik pasitsaassinermik pisortanut nalunaaruteqarnerup imminnut ilaqtanullu kinguneriumaagaanik annilaanngateqarput.

- Apersorneqartut katillugit 27 %-iisa kinguaassiuutitigut innarligaanermik pasitsaassinerup pisortanut nalunaarutiginerata meeqqamut sunniutissai annilaangagaat.
- Meeqqap kinguaassiuutitigut innarligaaneranik pasitsaassinerup allanut oqaatiginnissimanginnermut tunngavilersuutit assigiinngillat, akissutaagajunnerusulli ilagaat qanoq pisoqarsimaneranik sukumiinerusumik ilisimasaqannginneq; innarligaasup kissaataa malillugu allanut oqaatiginninnginneq; saaffiginniffissamik amigaateqarneq imal. pisup mianernarpallaarnera. Allalli aamma – soorlu nipangiussisussaataaneq-, akuliukkusunnginneq-, nalornissuteqarneq-, innarligaasup oqaatigerusunngimmagu-, inuit qanoq oqalunnerisa mianersuutassaarnera tunngavilersuutaapput.

Kinguaassiuutitigut innarliineq pillugu ikiorneqarnissap/paasissutissinneqarnissap sumut saaffiginnissutigineqarsinnaanera pillugu innuttaasut qanoq ilisimasaqarpat?

- Apersukkat 23 %-iisa meeqqamik kinguaassiuutitigut atonerluisoqarneranik allatulluunniit sumiginnaasoqarneranik pasitsaassinerup ilisimasaqarnermiluunniit, sumut saaffiginninnissaq naluaat.
- Apersukkat katillugit 29 %-iisa kinguaassiuutitigut innarligaasimaneq pillugu oqaloqateqarnissamik pisariaqartitsinerup, sumut saaffiginnissinnaaneq naluaat.

Innuttaasut pineqartumut tunngatillugu isumaat ilisimasaallu inuttut inooqataanermi soqutiginninnermik qanoq sunnigaatigaat?

- Meeqqat eqqaamiorisat inuunerannut iluaqutaasumik peqataaneq, meeqqat inuunerissuunissaannut akisussaassuseqartutut ataatsimoortutullu misigisimaneq, meeqqanik eqqaamiorisanik sammisaqartitsinerup peqataasanninnginneq ilutigalugu appariartortarnera, misissuinerup takutippaat.
- Apersorneqartut pingasuugaangata ataatsip eqqaamiorilluni ataatsimoorneq ataqatigiinnerlu nukittuutut misigaa, pingasuugaangatalu ataatsip ataatsimoorneq ataqatigiinnerlu sanngiitsutut misigalugu. Apersukkat ilaat nunaqarfimmeersut illoqarfimmeersunut sanilliullugit, ataatsimoorneq nukittuutut misigisimaneruaat, suliffeqanngitsullu suliffilinnut sanilliullugit ataatsimoortutut misiginerat sanngiinneruvoq.
- Misissuisitsinerup peqataasut katillugit 57 %-ii meeqqat eqqaamiumik ajunngitsumik inuuneqarnissaannut inuttut akisussaaqataasutut misigisimapput.
- Peqataasut katillugit 49 %-ii meeqqat eqqaamiorisat inuunerissuunissaasa qulakkeernissaa peqataaffigaat, 25 %-illi annikitsumik akisussaaqataasutut akisussaaqataanngitsutulluunniit misigisimapput imal. meeqqat inuunerissuunissamut pisinnaatitaaffeqarnerat peqataaffiginngilaat.
- Misissuisitsinerup peqataasut nunaqarfimmeersut illoqarfimmeersunut sanilliullugit akisussaaffeqartutut misigisimanerupput, suliffeqanngitsullu suliffeqartunut sanilliullugit taama misigisimanerartut ikinnerullutik.
- Nammineq angerlarsimaffimmi meerartaqarneq meeqqanullu iluaqutaasunik sammisaqarnerup peqataaneq, meeqqallu inuunerissuunissamut pisinnaatitaaffeqarnerannik soqutiginninneq, naatsorsuutigeriikkatut ataqatigiipput. Taamaakkaluaq meerartallit amerlajaat arnat (35 %) angutillu (40 %) akornanni iliuuserisanut taamaattunut qaqutigut peqataasarpup peqataanngisaannarlutilluunniit.
- Apersorneqartut meerartallit 20 %-iisa meeqqat inuunerissuunissamut pisinnaatitaanerup soqutigivallaanngilaat soqutiginnigivilluguluunniit.

Pingaarnersiulluni inerniliinerit

Peqataasut sisamaagaangata ataatsip kinguaassiuutitigut innarligaasimanera, naliliinissamut paasissutissanik pissarsiniarluni misissuisitsinerup takutippaa, tamatumalu siuliani misissuinerni kinguaassiuutitigut innarliisarnarup ernumanaateqarlunilu annertussusaa pillugu paasisat uppernarsivaat. Kinguaassiuutitigut innarliisarnarup amerlanernit soqutigineqarnera, meeqqallu kinguaassiuutitigut innarligaanerannik pasitsaassinermi iliuuseqarnissamut annertuumik piumassuseqartoqarnera, misissuisitsinerup ersersippaa. Misissuisitsinerutaaq kinguaassiuutitigut innarliisarneq, nalunaarutiginnittussaataanerup erseqqissaavigineqarnissaa, siunnerfeqarluni paquminarunnaarsaataasunik iliuuseqartoqarnissaa kiisalu kinguaassiuutitigut innarligaanermut tunngatillugu ikiorsiissutaasinnaasut pillugit annertunerusumik akulikinnerusumillu paasissutissiisarnikkut pitsanngorsaasoqarsinnaanera takutippaa.

Misissuisitsinermi peqataasut kinguaassiuutitigut innarligaasunik pisortanullu nalunaarutigineqanngitsunik ilisimasaqarnerat pasitsaassaqarneralluunniit pillugu paasisat, nalunaarutiginnittussaanerup qitiutinneqarnerunissaanik pisariaqartitsinermik naqissusiipput. Kinguaassiuutitigut innarliisoqarneranik pasitsaassinerup pisortaqaarfimmut nalunaarutiginerata arlalinnit imminut ilaquttanut, meeqqamullu qanoq kinguneqarsinnaanera annilaanngatigaattaaq. Kinguaassiuutitigut innarligaasimasut amerlaqisut innarliinermik nalunaarutigineqannginneraasut, sulilu ikinnerit innarliisoq eqqartuussaasimaneraraat, misissuisitsinerup takutippaattaaq.

Amerlanerit isumaat naapertorlugu meeqqat kinguaassiuutitigut innarligaannginnissaat pasitsaassinermilu iliuuseqarnissaaq angajoqqaat akisussaaffigaat. Amerlaqisut isumaat naapertorlu akisussaaffiup innuttaasuni tamaniinnera misissuinerup takutippaattaaq. Meeqqap ilaqutaasullu ikiorserneqarnissaannut kikkut tamat ikiuussinnaanerat kiisalu kinguaassiuutitigut innarliisoqarneranik pasitsaassinerup inunnik isumaginnittoqarfimmut nalunaarutiginerata iluaqutaanera, peqataasut tamangajammik tatigaat. Peqataasut pingajorarterutaasa isumaat naapertorlugu Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut innarliisarneq pitsaaliniarlugu naammattumik iliuuseqartoqanngilaq. Najukkami nunaluunniit tamakkerlugu kinguaassiuutitigut innarliisarnarup pitsaaliorneqarnissaanut suleqataanissamut ajornartorsiutaasut naliliineq aalajangiisuvoq pingaaruteqartoq. Angutit arnallu kinguaassiuutitigut innarliinerit najukkaminni ajornartorsiutitut isiginagit nalinginnaasumik ajornartorsiutaanerusutut naliliivigigaat misissuinerup takutippaa. Tamatuma kinguaassiuutitigut innarliisarneq pillugu najukkani iliuuseqarnerni qanoq annertutigisumik peqataanermut sunniuteqarnissaa naatsorsuutigisariaqarsinnaavoq.

Meeqqat eqqaamiorisat inuunerannut iluaqutaasumik peqataaneq meeqqallu inuunerissuunissaannut akisussaassuseqartutut ataatsimoortutullu misigisimaneq, meeqqanik eqqaamiorisanik sammisaqartitsinerneq peqataasannginneq ilutigalugu annikilliarortartoq, misissuinerup takutippaa.

Misissuinermi peqataasut eqqaamiut inuunerannut soqutiginninnerisa qanoq annertutigineru, pasitsaassisimasullu amerlassusaat aamma imminnut ataqatigiissut takuneqarsinnaavoq. Taamaasilluni misissuisitsineq, najukkami innuttaasut ataatsimoortutut misigisimanerisa nukittorsaavigineragut, meeqqanut eqqaamiorisanut soqutiginninnerup akisussaassuseqartutullu misiginerup kinguaassiuutitigut innarliisarnarup pitsaaliuutaasinnaaneranik tikkuussivoq. Iliuuseqarneq nalunaaruteqartussaataaneq kinguaassiuutitigullu innarliisoqarneranik pasitsaassinermi misigisaqarnermiluunniit saaffiginniffissanik ilisimasaqarneq pillugit annertunerusumik paasissutissiineq imminnut ataqatigiippata tamanna pisinnaavoq.

